

Ko obujam spomine na poklicno pot učiteljice in še kaj

Leta 1967 sem diplomirala na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Bilo mi je 25 let. Leto prej sem se poročila, se preselila na Javornik, rodila Barbaro, mož pa je odšel služiti domovini. Bila sem profesorica slovenščine, čakala me je služba na osnovni šoli na Koroški Beli. Neverjetno, kako je vse šlo kar lahko in po vrsti.

Naj mi bo dovoljeno, da tu obudim spomin na tri, žal pokojne, »dobre duhove«, ki so mi stali ob strani, ko sem z dobršno mero samozavesti septembra 1966 stopila pred učence. Najprej profesor Janez Laharnar. Bil je ravnatelj osnovne šole. Že nekaj let prej, ko sem bila še študentka in resno zaljubljena v Javorničana, sem korajžno šla vprašat v šolo, če lahko računam, da bom dobila službo. Vedelo se je namreč, da se bo učiteljica slovenščine, gospa Marija Dolgan, počasi upokojila. Prosila sem tudi za kadrovsko štipendijo na Jesenicah in jo, kot »partizanska sirota«, ob pokojnini po očetu dobivala cela tri leta. Nič mi ni manjkalo. Potrdilo o uspešno opravljenih študijskih obveznostih sem vsako leto prinesla Jožu Varlu, ki je bil vodja Zavoda za šolstvo na Jesenicah. Vedno me je tudi izprašal o mojem študiju in mi s tem dajal občutek, kako bom s svojim znanjem (npr. stare cerkvene slovanščine, pa tudi ogromno količino za v razred bolj uporabnih znanj) koristila domovini. To je bil namreč še vedno čas, ko so bili živi spomini na drugo svetovno vojno in na težko priborjeno svobodo. Moja generacija je bila deležna intenzivne domovinske vzgoje, za današnji čas mogoče malo enostranske, pa vendar take, da si dobro vedel, da boš z delavnostjo in s poštenostjo že nekako preživel. Tretji »dobri duh« je bila moja tašča Kristina Malenšek, ki se je takrat ravno upokojila in mi je obljubila, da bo skrbno pazila na hčerko Barbaro, ko bom jaz služila kruh.

Prišel je 1. september 1966. Ko sem zjutraj odhajala od doma, me je tašča pokrižala. Za srečo! Še danes mi je milo pri srcu, ko se tega spomnim.

Za začetek sem dobila 6. razred: razredništvo in v treh razredih slovenščino ter srbohrvaščino, okrog 90 učencev. V vseh razredih je bilo namreč po trideset in več učencev, normativ je bil 36 učencev. V »mojem« razredu je bilo 6 ponavljavcev, starih 14 in 15 let, ki so zaključevali šolsko obveznost. Dva fanta sta bila večja od mene. Zdelo se mi je, da nekateri prav ničesar ne znajo, zato sem si jih nakopala na glavo še

pri dopolnilnem pouku in potem le ugotovila, da jih ne znam prav vprašati, ker nimam pravih prijemov. Pa tudi, zakaj bi bilo treba pubertetnika prepričevati o pomembnosti sklonov, sklanjatev, spregatev, glagolskih časov, če ga to čisto nič ne zanima! Če sem tiste z najmanj smisla za razne jezikovne vozle naučila prebrati in upoštevati razna navodila ter vprašalnike in napisati smiseln doživljajski spis, kakršno je bilo npr. pismo od vojakov, se mi danes zdi, da sem kot slavistka zadovoljivo opravila svoje poslanstvo. To se mi je posvetilo, ko sem bila prvo leto štiri mesece na porodniškem dopustu. Ko sem se aprila vrnila v službo, tačas me je nadomeščala nadvse ugledna dolgoletna slavistka Marija Dolgan, tisti učenci, nad katerimi sem se pri sebi zgražala, da jih nič ne znam naučiti, slovnice niso znali kaj dosti bolje kot jeseni. Ko danes srečam katerega od njih, zdaj so pri šestdesetih, mi pove, kako so bili veseli, ker sem bila mlada, da sem se znala nasmejati z njimi, prisluhniti kakšnim njihovim ne čisto dovoljenim podvigom, potegniti jih za ušesa ...

Res pa je bilo tudi to, da smo na fakulteti imeli čisto premalo pedagogike in metodike, za prakso pa na vsaki stopnji po en nastop in en teden poslušanja na šolah v Ljubljani, kar je bilo za vstop v razred gotovo premalo. Tako nisem čisto dobro vedela, koliko lahko strpam v njihove glave, nisem znala narediti vzorne priprave, velike težave mi je delala priprava kakšne »kontrolke«, potem pa ocenjevanje, posebno pri spisih. Večkrat sem se zatekla h gospe Dolganovi, ki je bila na Koroški Beli prava legenda. Učila je dvajset let, in to v tistem času, ko je bila šola edini vir kulture in izobraževanja in tudi družabnosti in druženja na številnih prireditvah v kraju. Še vsa naslednja leta so prihajali na roditeljske sestanke starši, ki so večkrat povedali, kako jim je prav učiteljica Dolganova predala bogastvo slovenske besede, Prešerna, Gregorčiča in Cankarja pa kar vtisnila v njihovo podzavest. Bila je zelo stroga in zelo zahtevna. Obenem pa moram povedati tudi to, da so bili učni načrti in učni cilji takšni, da je bilo znanje slovnice in književnosti sistematično in je tudi meni skoraj zadoščalo za prve izpite pri profesorju Bajcu na fakulteti. Tako mi je bila gospa Marija Dolgan prijazna svetovalka. Poslušala je zgodbe o mojih pedagoških tegobah. Mislim pa tudi, da sem ji malo pomagala premagovati preskok iz aktivnega življenja v upokožitev.

Kot slavistka v šoli sem bila tudi slavistka v kulturnem društvu. Z učiteljsko službo sem podedovala tudi povezovanje šole s kulturnim društvom. Dograjen je bil nov kulturni dom Julke in Albina Pibernika na Javorniku. (Pred kratkim sem v oddaji

Spomini ujela pripoved njenega sina, Albina Pibernika, danes starega okrog 85 let. O njegovi življenjski poti brez staršev so me v jeseniškem muzeju opozorili na »Hroniko Pibernikovih, životni put gorenjskih revolucionar«, Lj. 2001). In tudi na tem področju sem imela čisto premalo znanja in prav nobenih izkušenj s programi za proslave ob krajevnem prazniku, ob dnevu mrtvih v Parku talcev na Koroški Beli, ob 50-letnici Cankarjeve smrti in ob neštetihi kulturnih in drugih spominskihi dnevih. Tako sem nešteto večerov presedela ob pripravi programov za te prireditve, na srečo pa sem še kar spodobno obvladala slovensko književnost, iz katere sem potem učencem pripravljala programe. Še danes z zanimanjem sledim besedilom in govorom ob različnih prireditvah in občudujem predvsem iznajdljivost in poznavanje neštetihi možnosti, ki jih nudijo sodobni mediji. Prav ta del mojega učiteljevanja na Koroški Beli pa je bil tudi temelj za širše poznavanje krajevne zgodovine društev, za katera sem zadnjih petnajst let urejala knjižice ob okroglih obletnicah. Predsednik kulturnega društva je bil dolga leta Ivan Tušar. Njegovi nesebični delavnosti se moramo Javorničani zahvaliti, da imamo kulturni dom, v katerem imajo svoj sedež vsa krajevna društva, njegovemu nečaku Franciju Tušarju pa za to, da drži kontinuiteto gledališke dejavnosti na Javorniku.

Na Koroški Beli sem učila 14 let. Nekajkrat sem bila tudi razredničarka učencem od 6. do 8. razreda. Za Janezom Laharnarjem, ki je odšel učiti na gimnazijo, je bil naš ravnatelj Teodor Kreuzer, nato Tone Fajfar in potem še Doroteja Smolej. Pouk smo imeli vrsto let v dveh izmenah. Ko se je našel denar, se je nižja stopnja preselila v staro šolsko poslopje, učenci od 5. do 8. razreda pa so bili v stavbi, ki je bila zgrajena med 2. svetovno vojno. Tako je bila višja stopnja na eni izmeni. Šele čas samoprispevkov (prvi je bil za OŠ Toneta Čufarja, in sicer 2 %, drugi pa za Koroško Belo in Mojstrano) je sredi osemdesetih let omogočil novogradnjo, novo telovadnico, lepo knjižnico, večnamenski prostor. Jeseničane smo prepričevali z geslom »Glasujte za šolo, ki jo je prehitel čas!« in jih prepričali za 1,5 % prispevek od plače za posodobitev šolskega prostora.

Z veseljem se spomnim tudi številnih šolskih izletov, z osmimi razredi smo bili nekajkrat po tri dni v Poreču, dvakrat pa v Trakoščanu v Hrvaškem Zagorju. Oglede smo načrtovali učitelji, rezervirali prenočišča, zvečer učence peljali v disko, sredi noči šli spat, šele takrat, ko so verjetno pospali tudi učenci. Nič ni bilo govora o tem, da smo organizirali nedovoljeno turistično dejavnost. Skoraj vsake počitnice smo bili učitelji po deset dni tudi vodiči skupin naših učencev v Novigradu. Hvala bogu se nam nikoli

ni zgodilo kaj neprijetnega, da ne rečem hudega. Ne morem si misliti, da bi bila jaz tako dobra, prej bo res, da so bili drugačni otroci in starši in vse razmere.

Od leta 1981 do 1992 sem bila direktorica VIZ. Danes mislim, da je bilo delavsko samoupravljanje zame tista možnost, ki sem se je oprijela, ko sem zagrabila novo službo, seveda tudi v okviru svojega poklica. Mogoče pa je v meni tudi kakšna značajska potreba po uveljavitvi. Nekaj izkušenj sem pridobila v raznih komisijah, ki smo jih imeli v okviru Vzgojno izobraževalnega zavoda Jesenice (ustanovil ga je Teodor Kreuzer, za njim pa je bil direktor še Lado Brišar), ki je skoraj 20 let združeval osnovne šole in vrtce ter šolo s prilagojenim programom, glasbeno šolo in delavsko univerzo. Že ob nesrečni smrti ravnatelja Toneta Fajfarja so z raznih strani prihajali predlogi, naj prevzamem ravnateljsko mesto na Koroški Beli, pa takrat nisem zbrala poguma. Tudi ne vem, kaj je v meni videl Teodor Kreuzer z občinske socialistične zveze, da me je povabil, da prevzamem direktorsko mesto na skupnih službah VIZ. Takih priložnosti za kariero v življenju ni prav veliko. Izgovorila sem si, da se naslednje šolsko leto lahko vrnem na šolo, če ne bom zmogla vseh strokovnih in samoupravnih izzivov. Zanimivo, kako gladko je potem potekalo moje imenovanje za direktorico. Tako smo skupaj s samoupravnimi organi na različnih ravneh, šole so bile namreč samostojni javni zavodi, ter z računovodkinjo Nado Pezdinik in sekretarko Teo Višnar usmerjali denar iz prispevkov za izobraževanje in denar (tudi delavski) od drugega samoprispevka v vzgojo in izobraževanje. Iz tega časa se mi zdi, da je bil moj največji uspeh usklajevanje potreb in možnosti za novogradnjo šole na Koroški Beli, dograditev šole v Mojstrani in novega vrtca v Mojstrani ter v Kranjski Gori, posodobitve in dograditve novih prostorov prav na vseh samoupravnih enotah VIZ v bivši občini Jesenice, tudi »na čufariji«, »na vorancu« in v Žirovnici. O tem pač govori zgodovina vsake šole posebej!

Z osamosvojitvijo Slovenije se je tudi v šolstvu spremenila organiziranost. Splošna slovenska usmeritev je bila, da je osnovno šolstvo prešlo pod okrilje države, zamrlo je samoupravljanje in usklajevanje v občini, nova država je oblikovala nove občine. Že ko so se pripravljale te spremembe, sem se oprijela tistega, kar se mi je zdelo, da kar dobro znam. Na »Prežihovem Vorancu« se je odprlo mesto slavista. S slavistiko sem tudi kot direktorica ves čas ohranjala stik v Slavističnem društvu Jesenice, kot vodja slavistov in študijske skupine. Tako sem pravzaprav dvanajst let pred upokojitvijo nadaljevala

svojo poklicno pot. Učni cilji se niso toliko spremenili, da bi bila zanemarjena ljubezen do materinščine, vzgoja vrednot, domovinska vzgoja in jezikovne spretnosti. Je pa sedanja šola na vseh ravneh za moj slavistični in najbrž tudi pedagoški občutek veliko preveč razdrobljena, preveč je raznih dni in projektov, ki begajo otroške glave. Analize strokovnih služb pa potem z začudenjem ugotavljajo, da splošno znanje pada kljub družbeni in strokovni skrbi za rod, ki raste. V več kot dvajsetih letih sem učila slovenščino kakih devetsto učencev. Če katerega od njih srečam danes v trgovini, pri zdravniku ali preprosto na cesti, skoraj vedno najdem v njegovem glasu ali nasmehu kakšno podrobnost iz njegovega otroštva. Pozabila sem že, da me je kdo razjezil, vesela sem, da so uspešni zidarji, trgovke, medicinske sestre, zdravnice, najbolj pa se razveselim tistih, ki so postale učiteljice. Ne domišljam si, da bi jim bila prav jaz vzor, verjetno pa sem kaj pripomogla k temu, da so v svojem poklicu uspešne in zadovoljne. K pisanju tega prispevka pa me je usmerilo tudi prepričanje, da je pomembno ohraniti v spominu in zapisu dogodke in mejnike, ki so bili značilni tako zame osebno kot za čas, ki ga opisujem. Da bi se večkrat spomnili, od kod smo prišli.

Najznamenitejši učenec - pisatelj Pavle Zidar (Zdravko Slamnik 1932-1992), ob njem učiteljica Francka Udir, v drugi vrsti Minka in Katarina Torkar, Majda Malenšek, Edo Žagar, Ivan Tušar, Doroteja Smolej, za Katarino France Kreuzer. (Last Andrej Malenšek)